

Iskustva na projektu suradnje Povijesnog arhiva Subotica i Memorijalnog muzeja Holokausta iz Washingtona

Stevan Mačković

Židovska zajednica u Subotici je ostavila duboki i značajni trag, obilježivši svojim djelovanjem kako cjelokupan društveni, tako još i više gospodarski život ove sredine. Ona se od druge polovine 19. stoljeća etablirala i pozicionirala te samim time zauzimala sve značajniji položaj na socijalnoj ljestvici. Tako Židovi i u međuratnom periodu (1918. – 1941.) dominiraju u većini tzv. slobodnih zanimanja, kao odvjetnici, arhitekti, doktori itd. Posebno je bila važna njihova uloga u gospodarskim tokovima, jer su u subotičkim okvirima bili vlasnici većine financijskog kapitala, ali isto tako i tvorničkih industrijskih pogona.

Zainteresiranost Memorijalnog muzeja Holokausta iz Washingtona (*US Holocaust Memorial Museum in Washington, DC*) za prikupljanje podataka iz Subotice o toj temi datira od veljače 2015. godine, kada su s ravnateljem ustanove uspostavljeni prvi kontakti putem elektroničke pošte. Vadim Altskan, direktor Odjela za međunarodna arhivska istraživanja najavio je svoj dolazak u Suboticu s ciljem ispitivanja mogućnosti da se postojeća građa o židovskoj zajednici prije, za vreme i nakon Drugog svjetskog rata, pronađe i digitalizira te tako obogati zbirke Muzeja. Do posjete je zaista i došlo, pa su tom prilikom utvrđeni putevi i načini suradnje te je dogovoreno da se za Muzej pokušaju pronaći traženi podaci u arhivskom gradivu. Konkretni cilj je bio da se u fondovima subotičkog arhiva identificira, pronađe, popiše i skenira arhivsko gradivo koje svjedoči o Židovima u razdoblju između dva svjetska rata (1918. – 1941.) u Subotici i okolini, te se na taj način učini dostupnom za potrebe Muzeja. Na toj je osnovi potpisan i ugovor o suradnji kojim su definirani detalji projekta.

Pri njegovoj realizaciji trebalo je savladati nekoliko prepreka od strane

Arhiva. Za mali kolektiv Arhiva, kojem se upravo tada ograničio ukupan broj zaposlenih na 17, svaki dodatni stručni angažman predstavlja poteškoću. Djelomično upravo i zbog toga sam, kao specijalist za međuratno razdoblje, preuzeo na sebe inicijalni rad na projektu. Kako je bilo jasno da su podaci u gradivu o navedenoj temi sadržani u više fondova i zbirki, koji kronološki pokrivaju navedeno razdoblje, trebalo je suziti polje potencijalnog istraživanja. To je bilo direktno povezano sa stanjem srednosti gradiva, odnosno postojanjem bavijesnih pomagala, tj. odgovorom na pitanje jesu li pored sumarnih inventara izrađeni i analitički opisi, koji bi uvelike olakšali potragu. U toj je fazi određeno nekoliko fondova koji moguće sadrže informacije o Židovima između dva rata: F. 19 Gimnazija „Moša Pijade“ - Subotica (1795-1977), F. 47 Gradsko poglavarstvo - Subotica (1918-1941), F. 057 Sresko načelstvo - Subotica (1934-1941), F. 86 Okružni sud - Subotica (1876/1945-1977), F. 28 Pravni fakultet - Subotica (1920-1941) i F. 75 Zbirka projekata (1844 -). Kako sam osobno radio na obradi i sređivanju dva velika upravna fonda, F. 47 i F. 57 aktivnosti vezane uz poslove na ovom projektu su mi samim time bile malo olakšane. U drugoj fazi, u kojoj se prešlo na konkretne predmete, u većini se slučajeva postavilo pitanje nacionalne identifikacije osoba – da li su oni pripadnici židovske zajednice? Najčešće su se sretala samo imena, bez dodatnih naznaka o nacionalnoj ili vjerskoj pripadnosti. Prilikom određivanja tko je Židov, pomagalo je ranije stečeno iskustvo i saznanja o pojedinim osobama ili njihovim obiteljima. Nakon toga radilo se na izradi opisa predmeta, što je inače klasični i sastavni dio arhivističke obrade gradiva te su podaci unošeni u format Excel tablica. Ti su se poslovi radili u razdoblju 2016. – 2018. godine, a u završnoj fazi, koja traje kroz 2019.

UNITED STATES
HOLOCAUST
MEMORIAL
MUSEUM

godinu radi se na skeniranju gradiva na temelju izrađene tablice.

Memorijalni muzej Holokausta je Arhivu, u svrhu realizacije završne faze projekta – poslova skeniranja, donirao opremu za skeniranje – Bookeye 4 V2 Kiosk A2 formata, što je oprema kakvu Arhiv do tada nije imao. Jedan od rezultata ove faze projekta je tematska baza podataka, koja se sastoji od 3.611 predmeta s ukupno 45.979 stranica. Tijekom 2019. godine planira se kompletiranje baze skeniranih stranica predmeta koji dokumentiraju život subotičkih Židova. ■

INFO

Povijesni arhiv Subotica:
<http://suarhiv.co.rs>

U.S. Holocaust Memorial Museum:
<https://www.ushmm.org>

Analitički inventari Povijesnog arhiva Subotica dostupni su na:
<http://suarhiv.co.rs/cro/djelatnost/znanstveno-informativna-sredstva/analiticki-inventari>

Odabrani zapisi o povijesti židovske zajednice iz Povijesnog arhiva Subotica dostupni su na: <https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn700064>